

Quan no tocar

és prohibit

Aquest divendres es complirà el vintè aniversari de l'obertura definitiva del Museu de la Ciència de Barcelona de la Fundació La Caixa. Per celebrar-ho, l'emblemàtic espai científic i divulgatiu viu un procés d'ampliació que finalitzarà l'any 2003. Aleshores naixerà el Parc de la Ciència. De museus i de ciència, ens en parla el seu director, el professor Jorge Wagensberg.

“La filosofia és posar el visitant en la pell del científic.” Aquesta és la divisa màxima que, any rere any, preconitza a tots els vents Jorge Wagensberg, director del Museu de la Ciència de Barcelona, un espai científic, divulgatiu, emblemàtic, que ha regalat als prop de set milions de persones que l'han visitat el plaer d'emocionar-se amb la ciència. Al llarg d'aquestes dues dècades, els milers d'estudiants –més de la meitat del nombre total de visitants– que hi han fet cap han comprovat que les pesades lliçons teòriques de física dels llibres escolars es poden aplicar a la realitat. A més, per l'edifici propietat de la Fundació La Caixa hi han passat nombrosos estudiosos de primera fila que han atorgat a Barcelona un plus afegit pel que fa a ciutats compromeses amb el fet científic.

Tot i que el títol oficial de Wagensberg és quilomètricament dens –és professor de Física de Matèria Condensada i Teoria dels Processos Irreversibles a la Universitat de Barcelona–, aquest barceloní de cinquanta-tres anys representa l'esperit del museu que dirigeix. Afabilitat comunicativa, conceptes clars i esperit engrescador. Amb aquests paràmetres no és d'estranyar que fos ell el que un bon dia va dir allò que als museus de la ciència “no tocar hauria d'estar prohibit”. Optant per una percepció humanista de la realitat, Wagensberg i el seu equip han fet del Museu de la Ciència de Barcelona un espai creïble amb l'objectiu que els ciutadans s'interessin per la naturalitat de la ciència i els científics no se sentin sols. Aquesta permeabilitat cap al conjunt global de la població explica l'èxit del museu, un dels més visitats de l'estat.

La virtut de la ciència, que és universal i independent del nivell cultural, social i econòmic de qui l'experimenta, es manifesta en màxim grau al museu. Segons el seu director, “un text depèn dels coneixements del receptor, però un museu que es basa en la realitat és emoció, tan vàlida per a nens com per a adults, per a científics com per a persones poc instruïdes”.

Un viatge per la ciència. El museu és situat en un edifici modernista, obra de l'arquitecte Josep Domènech i Estapà, acabat l'any 1909, ampliat el 1940 i reformat quaranta anys després. Actualment la superfície total edificada és superior als 8.000 m², però s'espera que en dos anys aquesta xifra arribi als 20.000. Per als que no coneixin la instal·lació, el Museu de la Ciència ha estat clarament estructurat en tres estadis: les sales permanents, les exposicions temporals i les zones adaptables a activitats de divulgació, educatives i jornades científiques. Tot està pensat perquè tothom pugui aprendre la ciència de la manera que millor li convingui.

Des del 1981 el Pèndol de Foucault ha presidit el museu i ens ha recordat que la Terra no para de girar sobre si mateixa. Els altres espais tenen una funció sectorial prou clara: Percepció, on tothom es pot arribar a preguntar si la ciència és plenament objectiva; Òptica, l'espai on la llum i el color juguen a enganyar-nos; Mecànica, una de les sales que té més èxit entre les visites escolars potser perquè, si fem cas al catàleg del centre, “la sensació que la màquina és gairebé un mite es trenca per esdevenir un company amable, comprensible i accessible”; el Planeta viu, que va representar la primera inclusió

El Museu de la Ciència de Barcelona s'ha convertit en un espai creïble, amb l'objectiu que els ciutadans s'interessin per la naturalitat de la ciència i els científics no se sentin sols.

de la natura en els espais permanents del museu; l'Estació meteorològica, un espai que apropa el visitant a un dels personatges mediàtics més influents de la nostra societat: l'home —o la dona— del temps; podem continuar pel Planetari, on se'ns recorda que al cel hi ha estels, un sil·logisme que els infants que viuen a les grans ciutats hauran posat en dubte més d'una vegada a causa de les boires generades per la contaminació industrial; el Submarí, eix de l'eterna fal·lera que l'home sempre ha tingut per fer-se amo i senyor de les profunditats marines, i, ja per acabar, dos espais destinats als grups escolars: el Click dels nens, un departament ludico-científic per a nens i nenes de tres a set anys, i el Toca, Toca!, l'indret ideal per comprovar que una serp, per exemple, no és pas tan fastigosa com l'ha volgut veure l'home al llarg dels segles.

Una de les peces clau en la dinàmica del museu la constitueixen les exposicions temporals, que permeten cobrir amb profunditat els aspectes que no han estat tractats a les sales perma-

nents. La majoria d'aquestes exposicions són produïdes pel mateix museu, però també n'hi ha que han estat possibles gràcies a la col·laboració amb altres centres i universitats. De les més de quaranta exposicions temporals, n'hauríem d'aplaudir algunes d'històriques com "El bosc i el foc" (1985), "El retorn dels dinosaures" (1989), "Els savis i la revolució" (1990), "600 milions d'anys de viatge submarí" (1992), "Olimpíada virtual" (1992) o "Huracà, 1724" (1996).

I ja per cloure aquesta passejada per l'univers del museu no ens podem oblidar de les activitats divulgatives que es duen a terme. "Els vespres del Museu", un seguit de conferències i debats monogràfics amb la finalitat de fer del museu un club de creació d'opinió científica, els "Cursos del Museu", que històricament han tingut un alt índex de participació, i les "Jornades", unes sessions d'estudi i controvèrsia sobre un tema monogràfic d'interès o d'actualitat que es fan des del 1993 i que han permès seguir de ben a prop els millors

discursos originats per la comunitat científica mundial.

El Parc de la Ciència. Ben aviat el Museu de la Ciència de la Fundació La Caixa es convertirà en un dels museus més emblemàtics del país. Si bé es podrà visitar, com ja es fa ara, la novetat és que s'hi podrà passar per sobre ja que bona part del centre serà subterrani i, amb un punt de temptació *voyeur*, se'n podrà observar l'interior des de fora. La transparència serà, doncs, l'element més característic del projecte dels arquitectes Esteve i Robert Terrades i que té un pressupost de 2.500 milions de pessetes. A més, la superfície que cobrirà l'estructura subterrània, el futur Parc de la Ciència, de més de 15.000 m² d'espai d'ús públic, conformarà un projecte orientat perquè la passivitat del ciutadà davant la ciència i la tècnica esdevingui participació.

La connexió visual i directa entre la ciència i el ciutadà forma part de la ideologia que ha imperat al museu als darrers vint anys. I, pel que ens expliquen, s'augura continuïtat.

Les obres d'ampliació, que han d'estar enllestides abans que s'acabi l'any 2003, prometen fer de la ciència un espectacle visual. L'edifici modernista serà el vestíbul del futur museu, des d'on s'accedirà al *hall*, una superfície elevada pública de 1.500 m². A sota es podrà veure, sencer, el Parc de la Ciència, que s'estendrà des de la ronda de Dalt fins al carrer Quatre Camins.

En l'espai situat immediatament sota el *hall* es trobarà un jardí que reproduirà fidelment la selva amazònica. Però no serà l'única sorpresa. El Parc, a l'aire lliure, estarà dividit en dues parts: la part destinada a la ciència biològica, amb un jardí típicament mediterrani; i la de la ciència física, plena d'artefactes científics, astronòmics, des de monitors de vídeo i aparells solars fins a aparells per poder observar l'interior del museu. Una vegada més, doncs, la voluntat d'obrir la ciència a la ciutadania. Caldrà veure quina és la predisposició de la ciutadania per la ciència.

Jordi Finestres